

Σεπτέμβριος 2023

Τα τελευταία χρόνια, η Κύπρος έχει υποδεχτεί αυξημένο αριθμό προσφύγων, ιδιαίτερα από τη γειτονική Συρία. Στο τέλος Σεπτεμβρίου 2023 περίπου **18,103** άτομα έχουν καταγραφεί ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, εκ των οποίων **2,993** άτομα έχουν πάρει καθεστώς πρόσφυγα και **15,110** καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας. Η αύξηση στον αριθμό των δικαιούχων διεθνούς προστασίας έχει αναδείξει την ανάγκη να γίνουν περισσότερα στον τομέα της ενσωμάτωσής τους στην Κυπριακή κοινωνία.

Επιπλέον, από τον Ιανουάριο έως τον Σεπτέμβριο του 2023 περίπου **8,092 άτομα** υπέβαλαν αίτηση ασύλου στην Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ). Συνολικά, εκκρεμούν περίπου **26,995 αιτήσεις ασύλου** στην Υπηρεσία Ασύλου (στοιχεία Σεπτεμβρίου) και **5,033 προσφυγές** στο Διοικητικό Δικαστήριο Διεθνούς Προστασίας (ΔΔΠ) (στοιχεία Αυγούστου). Έως τις 10 Σεπτεμβρίου 2023, περίπου **18,836 πρόσφυγες από την Ουκρανία** διαμένουν στην Κύπρο με καθεστώς προσωρινής προστασίας.

Η οικονομική ένταξη των προσφύγων αποτελεί κλειδί για την αποτελεσματική ενσωμάτωση



Ο Zaher (αριστερά) κουβαλά πάνω από 10 χρόνια εμπειρίας στην παρασκευή μπακλαβά και άλλων παραδοσιακών γλυκών. Ήταν δεκαπέντε χρονών όταν δούλεψε για πρώτη φορά σε ζαχαροπλαστείο. Σήμερα, ο Zaher δημιουργεί συνταγές στο δικό του

ζαχαροπλαστείο στην Πάφο και Λευκωσία με τον κουνιάδο του (δεξιά).

Ο Zaher εγκατέλειψε την κατεστραμμένη από τον πόλεμο πατρίδα του, τη Συρία, και έφτασε στην Κύπρο σε ηλικία 18 χρονών. Τα πρώτα χρόνια στην Κύπρο δούλεψε παντού για να τα βγάλει πέρα - στα χωράφια, ως ελαιοχρωματιστής, στις οικοδομές, σε εργοστάσιο ανακύκλωσης. Στη συνέχεια δούλεψε σε εστιατόριο και ως σεφ ζαχαροπλαστικής σε ξενοδοχείο, μέχρι που κατάφερε ν' ανοίξει τη δική του επιχείρηση.

Με το καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας, η οικογένεια δεν μπορεί να ταξιδέψει και ζουν συνεχώς σε καθεστώς αβεβαιότητας καθώς νιώθουν ότι μια μέρα μπορεί ν' ανακληθεί η ιδιότητα διεθνούς προστασίας. «Ήρθα από μικρός στην Κύπρο λόγω της κατάστασης στη χώρα μου. Έμαθα Ελληνικά, έκανα πολλούς φίλους εδώ, Κύπριους και άλλους, και δεν πήρα ποτέ χρήματα από την κυβέρνηση. Έχω δημιουργήσει την επιχείρησή μου εδώ. Η ζωή μου είναι εδώ τώρα. Δεν έχω μέλλον πια στη Συρία.»



Η ένταξη ή ενσωμάτωση των προσφύγων στην Κυπριακή κοινωνία

παραμένει μία από τις πιο δύσκολες πτυχές του εθνικού συστήματος ασύλου στην Κύπρο. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας οφείλονται στην έλλειψη ολοκληρωμένης στρατηγικής ένταξης που να στοχεύει στην εκμάθηση της τοπικής γλώσσας, των πολιτιστικών και άλλων συνθηκών, στην καλύτερη πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας καθώς και στην καλύτερη κατανόηση και αποδοχή των προσφύγων και αιτητών ασύλου από την κοινωνία υποδοχής. Επίσης σημαντικές για την ένταξη είναι και οι πτυχές της οικογενειακής επανένωσης προσφύγων, της απόκτησης του καθεστώτος του επιμακρόν διαμένοντα και της υπηκοότητας.

Το 2021 ολοκληρώθηκε μία στρατηγική ένταξης στο πλαίσιο ενός συγχρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου, η οποία περιλάμβανε 30 προτάσεις γύρω από οκτώ βασικούς άξονες, όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η απασχόληση και η επαγγελματική κατάρτιση. Ενώ αναμενόταν να ξεκινήσει η εφαρμογή του εν λόγω σχεδίου το 2022, δεν εγκρίθηκε από την κυβέρνηση.

Ελλείψει στρατηγικής, υλοποιούνται από το 2014 μικρότερης κλίμακας δράσεις που προωθούν την ένταξη, στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) της ΕΕ. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υπέβαλε πρόσφατα προτάσεις στη Μονάδα Ευρωπαϊκών Ταμείων, για να περιληφθούν μεταξύ άλλων, **προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας και προσανατολισμού** σε όλες τις επαρχίες, προγράμματα διερμηνείας, **προγράμματα για την ομαλή μετάβαση στην ανεξάρτητη διαβίωση ασυνόδευτων παιδιών** και άλλων ευάλωτων ομάδων, **υπηρεσίες φροντίδας παιδιών**, **προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και αντιστοίχισης θέσεων εργασίας** για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας.

Η διαδικασία της ένταξης επηρεάζεται από τις **περιορισμένες δυνατότητες οικογενειακής επανένωσης**. Η συντριπτική πλειονότητα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας έχουν λάβει καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας, και αποκλείονται δια νόμου να αιτηθούν οικογενειακής επανένωσης με μέλη της βασικής οικογένειας που παρέμειναν στη χώρα καταγωγής τους. Για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες, εξακολουθούν να υπάρχουν διοικητικά και διαδικαστικά εμπόδια για την επίτευξη της οικογενειακής επανένωσης.

Οι προοπτικές για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας να αποκτήσουν το **καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντα** μετά τη συμπλήρωση πενταετούς νόμιμης παραμονής είναι λίγες, λόγω των αυστηρών προϋποθέσεων: φορολογικές δηλώσεις των τελευταίων πέντε ετών, δήλωση συνεισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τα τελευταία πέντε έτη, ασφαλιστική κάλυψη υγείας και πιστοποιητικό γνώσης της ελληνικής γλώσσας. Το 2021 και το 2022 δεν χορηγήθηκε το εν λόγω καθεστώς σε δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

Η πολιτογράφηση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας είναι επίσης επίπονη διαδικασία και δύσκολα χορηγείται. Οι προϋποθέσεις για την απόκτηση της υπηκοότητας περιλαμβάνουν πενταετή νόμιμη παραμονή και να είναι άτομο καλού χαρακτήρα. Ενώ το τελευταίο κριτήριο δεν προσδιορίζεται, δίδεται έμφαση στη γνώση της γλώσσας και του κυπριακού πολιτισμού και ζωής καθώς και στην απασχόληση. Για τη υποβολή της αίτησης καταβάλλεται το ποσό των 500 ευρώ και άλλα 500 ευρώ για την έκδοση του πιστοποιητικού αν εγκριθεί η αίτηση. Το 2021 έχει υποβληθεί νομοσχέδιο για την τροποποίηση κείμενης νομοθεσίας το οποίο αν ψηφιστεί θα περιορίσει περισσότερο τις προοπτικές για πολιτογράφηση. Το 2021 και το 2022, συνολικά 38 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας πολιτογραφήθηκαν ως Κύπριοι: 11 το 2021 και 27 το 2022.



Ο Wasif Almaday είναι ένας ανιθαγενής Παλαιστίνιος που κατέφυγε στην Κύπρο για μια ειρηνική ζωή μακριά από τη βία που ξέσπασε στο Ιράκ το 2003. Ζει στην Κύπρο με καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας, με τη σύζυγό του, τα δύο παιδιά τους και τη μητέρα του. Κάτοχος πτυχίου Χημικού Μηχανικού και μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο Oil & Gas, ο Wasif εργάζεται στο Κέντρο Υποδοχής Κοφίνου ως μεταφραστής, ενώ παράλληλα σπουδάζει για το διδακτορικό του. Στην προσπάθειά του για σταθερότητα και ασφάλεια, ο Wasif υπέβαλε αίτηση για την κυπριακή υπηκοότητα το 2017, η οποία απορρίφθηκε τρία χρόνια αργότερα. Η έφεσή του εκκρεμεί.

© UNHCR Cyprus/Sebastian Rich

Το έργο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την ένταξη περιλαμβάνει:

- Έρευνα και δημοσίευση εκθέσεων, όπως της έκθεσης **Προς μια Ολοκληρωμένη Στρατηγική Ένταξης Προσφύγων στην Κύπρο** το 2018, η οποία παρέχει μια επισκόπηση των προκλήσεων ένταξης στην Κύπρο και συγκεκριμένες συστάσεις με βάση καλές πρακτικές που εφαρμόζονται αλλού.
- **Από το 2019, η Ύπατη Αρμοστεία διοργανώνει ετήσια συνέδρια για την ένταξη**, στα οποία συγκεντρώνονται οι σχετικοί ενδιαφερόμενοι φορείς για να συζητήσουν τις κύριες προκλήσεις της ένταξης. Τον Δεκέμβριο του 2019, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες πραγματοποίησε το πρώτο της συνέδριο στη Λευκωσία, με τίτλο **Η ένταξη των προσφύγων στην Κύπρο - Ευκαιρίες και προκλήσεις** [<https://bit.ly/2Z7L3jL>]. Το δεύτερο ετήσιο συνέδριο επικεντρώθηκε στους μύθους σχετικά με το προσφυγικό και το αντίκτυπό τους στη διαδικασία ένταξης των προσφύγων και την επόμενη χρονιά στο ρόλο των τοπικών αρχών στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης καθώς και τη συμβολή του κάθε ατόμου ξεχωριστά. Τον Οκτώβριο του 2022, η **Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες διοργάνωσε εργαστήριο για την οικονομική ένταξη των προσφύγων** [<https://bit.ly/3lwrkCs>] με βασικούς εταίρους του χρηματοπιστωτικού τομέα, κυβερνητικές υπηρεσίες, ΜΚΟ και επιχειρηματίες πρόσφυγες για να συζητήσουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες και να διερευνήσουν τις ευκαιρίες για την οικονομική τους ένταξη.
- Από το 2015, η **Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει αναθέσει δημοσκοπήσεις για τις αντιλήψεις και τις στάσεις των Κυπρίων απέναντι στους πρόσφυγες**, τους αιτητές ασύλου και τους μετανάστες. Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις του 2015 και 2018, τα γενικά συναισθήματα των Κυπρίων απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες ήταν ουδέτερα έως αρνητικά, ενώ τα ευρήματα της δημοσκόπησης του 2022 [<https://bit.ly/40G9jla>] έδειξαν μειωμένη δημόσια υποστήριξη ως προς την ένταξη των προσφύγων, σε σύγκριση με την τελευταία δημοσκόπηση του 2018, με τους περισσότερους από τους ερωτηθέντες να πιστεύουν ότι οι πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου δεν είναι ωφέλιμοι για την τοπική οικονομία ή τον πολιτισμό. Αξιοσημείωτη ήταν επίσης η αυξημένη ανησυχία για δημογραφικές αλλαγές, καθώς και για την εγκληματικότητα και τη βία που οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι προκαλούνται από τους πρόσφυγες και τους αιτητές ασύλου.
- Δράσεις για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας των προσφύγων, όπως η δημιουργία της πλατφόρμας **Help Refugees Work Platform (HRW)** [<https://www.helprefugeeswork.org/>], μια πρωτοβουλία της Ύπατης Αρμοστείας σε συνεργασία με το Κυπριακό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Η HRW φέρνει σε επαφή άνεργους πρόσφυγες που αναζητούν εργασία με δυνητικούς εργοδότες και παρόχους επαγγελματικής κατάρτισης στην Κύπρο, με τρόπο εύκολο και αποτελεσματικό. Στην πλατφόρμα συμμετέχουν περισσότερες από εκατό εταιρείες και εκατοντάδες άτομα με προσφυγικό υπόβαθρο που αναζητούν εργασία.
- Η Ύπατη Αρμοστεία έχει συνάψει σημαντικές συνεργασίες με ακαδημαϊκά ιδρύματα για την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της αυτάρκειας των προσφύγων μέσω, μεταξύ άλλων, προγραμμάτων υποτροφιών για πρόσφυγες. Η Ύπατη Αρμοστεία έχει υπογράψει **μνημόνιο συνεργασίας με τρία πανεπιστήμια**, συγκεκριμένα με το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας [<http://bit.ly/2ETD4hu>], το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου [<http://bit.ly/2nCHLpN>] και πιο πρόσφατα με το Πανεπιστήμιο Νεάπολης Πάφου [<https://bit.ly/3N89fNe>]. Επιπλέον, το Πρόγραμμα **Εργοθεραπείας του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου** ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2019 ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα για πρόσφυγες και αιτητές ασύλου με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξής τους στην τοπική κοινωνία. [<https://bit.ly/3L6I7LN>].
- Το 2017 η Ύπατη Αρμοστεία εγκαινίασε την **πλατφόρμα HELP στην Κύπρο** [<https://help.unhcr.org/cyprus/>], η οποία αποτελεί σημαντική πηγή πληροφόρησης για τους πρόσφυγες και τους αιτητές ασύλου και, ως εκ τούτου, ένα χρήσιμο εργαλείο για την ένταξή τους. Στην ιστοσελίδα αυτή υπάρχουν πληροφορίες στα Αγγλικά, Αραβικά και Γαλλικά σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των προσφύγων και των αιτητών ασύλου στην Κύπρο, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τους φορείς στους οποίους μπορούν να αποταθούν για βοήθεια καθώς και πληροφορίες για προγράμματα ένταξης.